

ներն ու գրած տախտակներն դադարին մէջ դրին . քանզի իւր պաշտօնին նշանակներն (բանալիներն) ձգելուն համար զաւակի արժանացած չէր : Տարակոյս չը կայ , որ Պետրոսին փականք կամ բանալի տալն՝ ուսուցանելու իշխանութիւն շնորհել կը նշանակէր , եւ այս նշանակութիւնն յետոյ պարզապէս կնքեց Յիսուս ասելով Առաքելոց . « Գնացէք , աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս , մկրտեցէք , ուսուցէք » և այլն :

Հ. — Ի՞նչ կը նշանակեն այն խօսքերն , որ Յիսուս ասաց Պետրոսին . « Յորժամ ծերացիս , ձեռս ՚ի վեր կալցես . և այլք ածցեն քեզ դօտի , և տարցին՝ ուր ո՞չն կամիցիս » :

Պ. — Էլ ինչպե՞ս Պետրոսի մարտիրոսական մահն . քանզի Հրէից և Հռոմէ մայեցւոց մէջ յեւեբն Վեր Վերցնել կը նշանակէր հպատակիլ , խոնարհիլ : Մենամարտութեան մէջ յաղթուողն իւր ձեռքերն վեր կը վերցնէր , որ նշան էր թէ՛ կը խոնարհի իւր ակօղեանին : Յիսուսի խօսքերն այն սովորութեան ակնարկութեամբ են , որք կը նշանակեն թէ՛ Պետրոս պիտի վարուի ՚ի մահ մարտիրոսական , պիտի հպատակի բարբարոսի դատաւճռոյն :

Հ. — Ինչո՞ւ համար գրամն կոմ հարստութիւնն Մամոնայ անիրաւ-իւնն կը կոչուի :

Պ. — Մամոնա Ասորերէն է , որ հարստութիւն կը նշանակէ , իսկ անիրաւ-իւնն կոչուելուն պատճառն է ցոյց տալ , որ հարստութեան անյագ սէրն առիթ է ամենայն չարեաց :

Հ. — Ի՞նչ կը նշանակէ , երբ կ'ասէ Յիսուս . « Ո՛չ եւս արբից յայսմ հետէ ՚ի բերոյ որթոյ մինչեւ ցօրն ցայն՝ յորժամ արբից զգա ընդ ձեզ նոր յարքայութեան Հոր իմոյ » : (Մատթ . ԺԶ . 29 :)

Պ. — Աստուծոյ արքայութիւնն , անմահութեան յաղթական թագաւորութիւնն Քրիստոսի մարմնաւորութեամբ սկսաւ և յարութեամբ լրութեան առաւ : Անմահութեան թագաւորութիւնն Քրիստոսի յարութեան վերայ հիմնուեցաւ . ուստի երբ Յիսուս կ'ասէ թէ՛ Քրիստի պիտի խմեմ՝ ձեզ հետ արքայութեան մէջ՝ չը նշանակէր թէ՛ պիտի խմէ յետ տիեզերական դատաստանին , (ինչպէս ոմանք սխալմամբ կը կարծեն) այլ հետ յարութեան : Եւ արդարեւ կը տեսնենք որ կատարած է Յիսուս իւր խօսքն , ինչպէս և գրուած է ՚ի Գործս Առաքելոց . « Որք և կերպք և արբաք ընդ նմա՝ յետ յարութեան նորա ՚ի մեռելոց » . (Գործ . Ժ . 41 :)

ԵՐԵՄԻԱ ՄԱՐԳԱՐԷ

ԱՅՍ մարգարէին անունը ահար- յեալ կամ յԱսար-ծոյ իւրգիւշ կը նշանակէ : Ասիկայ Բենիամինի երկրին մէջ եղած Անաթովիթայ բնիկ Քեղիկէ աս Քահանային որդին էր : Երեմիայ շատ փոքր էր երբ Տիրոջ խօսքը առաջին անգամ եկաւ իրեն : (Երեմ . Ա . 6) : Այս դէպքը Յովսիա թագաւորին երեքտասներորդ տարին տեղի ունեցաւ (Ն . Ք . - 629) երբ տաիաւին երիտասարդ մարգարէն Անաթովիթի մէջ կը բնակէր : Կերեւի թէ իւր բնիկ երկրին մէջ շատ տարիներ մնաց , սակայն հուսկ ուրեմն իւր երկրացւոց և նոյն իսկ իւր ընտանեաց հարստահարութիւններէն ազատելու համար լինչ

այդս նաեւ իւր աշխատութեանցը և ճգանցը համար աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը գտնելու համար Երուսաղէմ գնաց : Յովսիա թագաւորը Երեմիայէն քաջալերուած սկսաւ բազմաթիւ բարեկարգութիւններ ընել, աշխիւ անտառները և կուռքերը խորտակելով ճշմարիտ Աստուծոյ երկրպագութիւնը վերահաստատեց : Հրամայեց Տաճարը ընդարձակօրէն նորոգել և այն ստակը, որ Քահանայք ապօրինապէս իրենց պիտոյիցը սեփականած էին, գործաւորներուն տալու հրաման ըրաւ : Այս նորոգութեան յառաջագիմութեան ատեն տաճարին մէջ Մալսիի օրինաց մէկ օրինակը գտնուեցաւ Քեդիկիաս քահանային և Սաիան դքսորին ձեռք, զոր Երեմիա Յովսիասի բերաւ : Այս օրինաց ընթերցումը ըզթագաւորը խիստ շարժեց՝ որուն վերայ ջանաց անոր տուած պատուիրանքները իւր խստապարանոց ժողովրդեան պահել տալու : Ասոր ազգեցութիւնը ինչ որ ալ եղած ըլլայ, կարճատեւ եղաւ եւ Յովսիայի մահուամբ բոլորովին մոռցուեցաւ : Իրեն յաջորդող Յովակիմ թագաւորը ասոր բերնութեան տէր մէկն էր : Աթուռ բարձրանալը դեռ քանի մի օր եղած էր, երբ սուրացող քահանաները եւ ժողովուրդը զԵրեմիան բռնելու յանդգնեցան և զայն դատարաններու առջեւ քարշէլով սկսան անոր արիւնը պահանջել փոխադրարձ այն քարոզութեանց՝ որնոր իբր Եհովայի մարգարէ մը ծանուցանելու կարգուած էր :

Սակայն կերեւի թէ աւելի թագաւորին մէկ երկու խորհրդականաց անձնական ազդեցութեամբն էր, որ իւր կեանքը ազատեցաւ, քան թէ թագաւորին Երեմիայի վրայ ունեցած որ և ինչ նպաստաւոր զգացմամբը : Բանաւը նետուեցաւ կամ ինչպէս որ ինքը

կ'ըսէ (Երէմ. ԼԱ, 5.) Ի իշխան գրեւուեցաւ և իւր քարոյները կամ ազդարարութիւնները փոխանորդի մը միջոցաւ պարտաւորեցաւ շարունակել, Այս գտած փոխանորդը Բարուք մարգարէն էր՝ որ Երեմիայի բերնէն առած մարգարէութիւնները գրեց և ծովի օրը աներկիւղութեամբ հրապարակաւ կը կարդար Հրէից : Սակայն Բարուքի ընթացքը Յովակիմ թագաւորին բարկութիւնը շատ գրգռեց, և Երեմիա, որ իւր ազատութիւնը նոր ստացած էր՝ իւր գոյրին հետ պահուտելու խնդրատուեցան :

Երեմիայի գրածները՝ զորս Բարուք հպարակաւ կը կարդար, թագաւորը յափշտակելով հրապարակաւ այլեց, որ այս պարագային վրայ Սուրբ Գիրքը կաւելցնէ « Եւ ոչ խնդրեցին և ոչ պաւտաւեցին զպատմուածանս իւրեանց թագաւորն և ամենայն ծառայք իւր » : Պատճառը վասն զի իրենց սիրտը կարծրացած էր : Հետեւեալ տարին Նաբուգոդոնոսոր իւր բանակովը եկաւ և Յովակիմ բերդին պարսպապահ զօրաց առաջնորդած ատենը իւր կեանքը կորսնցուց, և իւր մեռեալ մարմինը Երեմիայի նախագուշակութեանը համաձայն « Անկեալ 'ի տուէ 'ի տօթի և գիշերի 'ի ցուրտ » :

Նաբուգոդոնոսորի ներքեւ Ասորեստանցւոց բանակը Եգիպտացւոց կողմէ խափանուելով՝ Հրէաստանէն ետ քաշուեցաւ, բայց երեք ամիսէն նորէն վերադարձաւ : Միևնոյն ատեն նախորդ Յովակիմ թագաւորի որդին թագաւոր հրատարակուեցաւ, սակայն անմիջապէս Ասորեստանցւոց հպատակեցաւ և ընդդէմ իրեն կամացը Նաբուգոդոնոսոր զինքը իշխանութենէ վար առնելով իւր եղբայրը զՍեդեկիաս թագաւորեցուց : Երուսաղէմի գլխաւոր բնակիչները հիմա Բաբելոն կը տարուին և Եօթանաս

նամեայ գերութիւնը կ'սկսի: Հրէայք ընկձեալ և տիրացեալ ըլլալին կ'ըզգան, այսու ամենայնիւ իրենց հպարտութիւնը դեռ եւս չէր խորտակուած և իրենք զիրենք Բաբելոնի հպատակ տեսնիլը չէին կրնար տանիլ: Ապրտտամբութիւն մը կը խորհրդածուի և Երեմիայի խորհուրդ կը հարցուի իմանալու համար թէ այս ապստամբութիւնը ի՞նչ վախճան պիտի ունենար: Մարգարէն յաջողութիւն չ'գտնելին կ'իմացնէ, բայց կը պատուիրէ անոնց որ Աստուծոյ զիմաց զիրենք խոնարհեցընեն: Այս խորհուրդը իբր անարգանք մի կը սեպուի և Երեմիա իբր մատնիչ մը նկատուելով բանտ կը դրուի:

Այս միջոյններս անցք մի կը պատահի որ Եբրայեցի թագաւորին և Ժողովուրդեան բնութիւնը կը բացայայտէ: Ապստամբութենէն առաջ Սեդեկիաս իւր քաղաքական վախճանին կրօնական կերպորանք մի տալու դիտմամբ Աստուծոյ օրինացը պատկառմնալու համար հանդիսական ուխտ կը նէ և իշխանները ևս պարտքի պատճառաւ իրենց գերի եղող եղբայրները ազատ կը նեն: Եգիպտացոց թագաւորը Սեդեկիասի հետ գաղտնի դաշնաւորութեամբ մի Ասորեստանցոց բանակին դէմ ելաւ, որուն պատճառաւ խիստ քիչ ժամանակի համար Նաբուգոդոնոսոր Երուսաղէմի պաշարումը կը վերցնէ: Սեդեկիաս ասոր վերայ վստահանալով թէ ասորեստանցիք բնաւ չի պիտի վերադառնան և կարծելով թէ ինքը և իւր Ժողովուրդը ալ վտանգի ենթակայ չեն գտնուիր, իրենց ազատ ըրած պարտապանները բռնեցին և իրեց բոլոր խօստումները և ուխտերը դրժեցին: Անտարակոյս թշնամին կը վերադառնայ և երբ կը տեսնեն որ դարձեալ Նաբուգոդոնոսոր իրենց վրայ կ'իջնէր չ'կրցան ուրիշ

կերպիւ ինքզինքնին մխիթարել, բայց եթէ զԵրեմիան գուբի մէջ նետելու հրամայելով՝ որպէս զի անթուլթենէ մեռնի: Սեդեկիասի վախճանը յայտնի է: Սեդեկիաս Բաբելոն գերի կերթայ, ուր իւր երկու որդւոցը զըւխտումը տեսնելու դատաւարտուէլէն վերջը ինքն ալ գլխատուելով կը մեռնի ի Բաբելոն ք. — Ա. 580:

Սեդեկիասի վճռէն զատ Երեմիա իւր բոլոր ամենատխուր նախագուշակութեանցը ցաւալի կատարումը տեսնելու համար կենդանի մնաց: Անիկա սովին զարհուրելի հետեւանքներուն տկանատես եղաւ, և երբ սովը իր գործը լմնաց տեսաւ նաեւ թշնամոյն յաղթութիւնը: Անիկայ Սիօնին ամրութիւններուն կործանումը, Սուղոմնի պալատին, Աստուծոյ տաճարին բոլոր շէնքերովը հանդերձ և աւոր կեդարի կամ անվուա փայտէ և ոսկիէ ձեղուններուն գետնահաւատար աւերմանը կամ բոցաճարակ ըլլալուն և պիղծ ձեռքերէ սրբազան անթմներուն և հանդերձներուն յալիւտակմանը վիպ հանդիսացաւ: Այս սարսափելի յեղափոխութեանց միջոցին հայրենասէր և կրօնասէր Հրէայի մը զգացումները ինչ որ էին, անիկայ իւր աննման եղբերգութեանցը և ողբոցը մէջ արձանագրած ձգեց, որոնք սրտառու ընկալուածութեան հետ պատմութեան ճշմարտութիւնը կը միացնեն:

Երուսաղէմի վրայ Աստուծոյ բերած դատաստանաւ Երեմիայի նախագուշակութիւնները կատարուելով ճշմարտութեան, որով ետ մնացած Ժողովուրդը Երեմիայի քով Ժողովեցան խորհուրդ հարցնելու համար թէ արդեօք Հրէաստանի մէջ մնա՞ն, թէ Եգիպտոս երթան: Երեմիան Աստուծոյ կողմանէ պատասխանեց թէ,

Հրէաստանի մէջ Քաղաքացւոց հպա-
տակութեան ներքեւ խաղաղութեամբ
նստողը իւր կեանքը պիտի ազատէր ,
սակայն Եգիպտոս գնացողները Քաղաք-
ացւոց սրովը պիտի մեռնէին հոն : Ժու-
ղովուրդը այս պատասխանը առնե-
լուն նորէն զինքը իբր մասնիչ ամբաս-
տանեցին և որոշեցին զԵրեմիան հե-
տերնին առնելով Եգիպտոս երթալ :
Եգիպտոսի մէջ Երեմիա իւր քարոզնե-
րը և աղագրարութիւնները նորոգե-
լու աղէկ առիթ ունեցաւ : Անիկայ
հոն յըստած հրէաները կռապաշտից
ամեն տեսակ պղծութեանցը և ապա-
կանութեանցը մասնակցած տեսնելով ,
անմիջապէս Աստուծոյ բարկութիւնը
ճանթթացոյց : Իրենց պատասխանին ընդ-
հանուր միտքը իրենց բուն իօսքերու
վը կրնանք յառաջ բերել . « Սուտ խօ-
սիս դու , ոչ առաքեաց զքեզ Տէր Աս-
տուծաւ մերոյ : Ասով մարգարէին պաշ-
տօնը վերջացաւ : Կերեւի թէ Եգիպ-
տոսի գերութեան միջոցին անիկայ սըր-
տին յաւէն մեռած ըլլայ :

Երեմիա մարգարէն յառաջագոյն
ճանուցած մարգարէութիւններուն կա-
տարմանցը վրայ սրտառուչ եղերեւ-
գական եղանանակաւ մի կողբայ :

Երեմիայի սղբըր տաղաչափութեամբ
գրուած էին բոլորն ալ միևնոյն նիւթի
վրայ , եղերեւգական ձայնի կամ մեռե-
լական եղերեւգութեան գրութեամբ
շարագրուած , եւ մարգարէին մտաց
մէջ ծնածին պէս ըստուած և գրուած են
և անմիջապէս վերջը հիմակ տեսած
նուս նման կարգաւորուած : Ողբը
բնականապէս հինգ մասի բաժնուած
են , որոնց իւրաքանչիւրը որոշ ողբեր-
գութիւններ են քսան երկու պարպե-
րութիւններէ բաղկացեալ եփրայական
այբուբենին տառերուն պատասխա-
նելով : Առաջին չորս ողբերգութեան
մէջ իւրաքանչիւր պարբերութիւննե-

րը այբուբենական կարգաւ տառերը
իրարու յաջորդելով կ'սկսին ոտոնաւո-
րի ձեւով : Առաջին , երկրորդ և չոր-
րորդ ողբերուն մէջ Երեմիա ժողովըր-
դեան իբր մէկ անձ կամ մարմին կը
խօսի կամ զԵրուսաղէմ կ'անձնաւորէ ,
և այս քաղաքը իբր մասնաւոր բնու-
թեան տէր մը կը ներկայացնէ : Եր-
րորդ մասը կը կարծուի որ խումբ մը
Հրէայ երգիչներէ արտասանուած ըլ-
լան , իրենց առաջնորդովը ներկայացած :
Եւ հինգերորդ մասը Հրէից ամբողջ
աղգը գերութեան տարուած ասեմին
իրենց միացեալ բողբքները առաջի
ամենակարող Աստուծոյն կը հեղուն :
Երեմիայի սղբըր Յուդայի թագաւո-
րութեան կտրճանումէն վերջը գրուե-
ցան :

Ի Լարգման-Լիւն ,
Յ . Տամիաճեան :

Երեմիա Մարգարէի սոյն կենսագ-
րութիւնն հրատարակելով՝ հարկ կը
համարիմք յայտնել թէ՛ Օմիւսնի-
ացի Յ . Տամիաճեան ազնուաբարոյ և
քրիստոսասէր երիտասարդն , որ Միգի-
այէն 'ի Ս . Միգուս գալով և իւր տը-
կարութեան սաստկանալուն առթիւ
իւր հայրենիքն դառնալով առ Տէր փռ-
խեցաւ , թողած է Ս . Միգուս մէջ
քանի մի կրօնական աշխատութիւններ ,
որոնք մերթ ընդ մերթ կը հրատարա-
կուին իբր անեղծ յիշատակ իւր կրօ-
նասիրութեան և անդուլ աշխատու-
թեան :

